

УДК 377/378-043.86(4-15)

ДОРОЖНЯ КАРТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Олександра Бородієнко,

кандидат географічних наук, доцент, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Людмила Пуховська,

доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Олександр Радкевич,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Сніжана Леу,

молодший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

професійна освіта і навчання, принципи європейської політики, привабливість професійної освіти і навчання, забезпечення якості професійної освіти і навчання, моделі фінансування

Реферат

У статті здійснено аналіз загальних принципів, механізмів та інструментів реалізації європейської політики у сфері професійної освіти і навчання, а також моделей та практик реалізації таких компонентів політики: сприяння привабливості сфери професійної освіти і навчання, забезпечення її якості в контексті побудови загальноєвропейського освітнього простору, фінансування програм, забезпечення економічного розвитку та соціальної інклюзії. Виявлено елементи прогресивного досвіду країн Європейського Союзу, якими можна скористатися у процесі модернізації вітчизняного освітнього законодавства у сфері професійної освіти й навчання. Наприклад, модернізація професійної освіти й навчання має відбуватися в напрямі створення передумов для її привабливості, інклюзивності, якості та гнучкості. Привабливість професійної освіти й навчання є похідною від її іміджу та потребує узгодженості з академічними шляхами освіти, наявності гнучких траєкторій навчання, які уможливають мобільність між професійною й академічною освітою, залучення стейкхолдерів до управління професійною освітою і навчанням з метою гарантування відповідності кваліфікацій існуючим вимогам ринку праці, продуктивної зайнятості, підвищення конкурентоздатності працівника на ринку праці. Забезпечення якості професійної освіти і навчання має втілюватись у використанні відповідних принципів, підвищенні рівня відповідальності стейкхолдерів за якість професійної освіти і навчання, постійному включенні всіх партнерів до процесу розбудови цієї якості, використанні вимірних показників для постійного моніторингу прогресу в сфері забезпечення якості. Доцільним є вибудовування стимулюючих моделей фінансування професійної освіти і навчання, які передбачають механізм спільного несення витрат соціальними партнерами та є прямим стимулом до покращення якості надання відповідних освітніх послуг.

Постановка проблеми. Модернізація сфери професійної технічної освіти України з позицій децентралізації, підвищення привабливості, ефективності та якості є гострою необхідністю не тільки для підвищення якості підготовки кваліфікованих

кадрів та її кількісної і кваліфікаційної релевантності ринку, але й для забезпечення сталого економічного зростання та вирішення питань поступального технологічного розвитку й соціальної інклюзії. Для формування доцільної дорожньої карти

процесу модернізації сфери професійної освіти і навчання продуктивним є звернення до зарубіжного, зокрема європейського досвіду, з точки зору його аналізу, виокремлення відповідних українським реаліям та потребам стрижневих точок, вивчення моделей реалізації та виявлення потенціалу застосування зарубіжного досвіду в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка зарубіжного, зокрема європейського досвіду в сфері професійної освіти і навчання, знайшла широке відображення в публікаціях спеціалізованих інституцій (зокрема, Єврокомісії – European Commission, Європейського центру розвитку професійної освіти і навчання – CEDEFOP, Європейського фонду освіти - ETF) [1-13], що дає змогу ознайомитися з політикою ЄС у сфері професійної освіти й навчання, моделями та передовим досвідом її реалізації. Водночас, науковий інтерес та практичне значення, на нашу думку, має аналіз політик, моделей та досвіду реалізації щодо тих стрижневих точок, які є гостро необхідними для модернізації сфери професійної освіти й навчання в Україні.

Таким чином, **метою даної статті** є аналіз загальних принципів, механізмів та інструментів реалізації європейської політики в сфері професійної освіти й навчання, а також моделей та практик реалізації таких компонентів політики: сприяння привабливості сфери професійної освіти й навчання, забезпечення її якості в контексті побудови загальноєвропейського освітнього простору, фінансування програм, забезпечення економічного розвитку та соціальної інклюзії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічні орієнтири розвитку європейської професійної освіти й навчання зумовлені основними цивілізаційними викликами, які сформульовано в провідних документах міжнародних організацій, європейських інституцій та нормативно-правових актах, а саме: Стратегія «Європа 2020», флагманських ініціативах «Молодь в русі» та «Програма для нових умінь та робочих місць», Брюгське комюніке «Зміцнення європейського співробітництва в сфері професійної освіти і навчання» [5; 7; 8;

13]. Їх аналіз дає змогу виокремити *основні виклики, що стоять перед сферою професійної освіти й навчання в країнах ЄС*, на подолання яких і спрямована регуляторна політика. Перш за все, це – демографічні виклики (старіючі нації, низький рівень відтворення населення та трудового потенціалу, трудові міграції молодих спеціалістів за кордон та, як наслідок, – зростаюча необхідність: у подальшому розвитку професійної компетентності вже працюючого дорослого населення; у розбудові більш гнучких моделей надання освіти, що мають тісну прив'язку до ринку праці та до запиту роботодавців; у реалізації професійно-технічною освітою завдань працевлаштування та сталого розвитку економіки; у забезпеченні якості та досконалості системи професійно-технічної освіти (гнучкі шляхи переходу між освітніми рівнями, зростання обізнаності про професійно-технічну освіту, прозоре та всеохоплююче інформування стейкхолдерів про потенціал та привабливість системи ПТО, формування іміджу професійної освіти як ефективної альтернативи загальній освіті); у забезпеченні для населення країни легкодоступної, ефективної та орієнтованої на розвиток професійної кар'єри подальшої освіти (в контексті стратегії навчання впродовж життя); у створенні гнучкої системи професійної освіти й навчання, яка базується на компетентнісному підході; у посиленні престижу ПТО; у формуванні й розвитку нових та оновленні існуючих професійних та надпрофесійних умінь і навичок (ключових компетентностей); в обґрунтуванні правового регулювання та реалізації моделей соціального партнерства задля ефективного функціонування системи ПТО.

Проведений аналіз дає змогу визначити, що Європейська політика у сфері професійної освіти базується на *спільних принципах, що передбачають*: відповідальність держави за професійну освіту й навчання, особливо за доступ до професійного навчання; навчання на базі продуктивної діяльності як обов'язковий компонент програм професійної освіти; централізований контроль якості за допомогою національних стандартів професійного навчання; «взаємопроникнення» професійної та

загальної освіти. Ці принципи є теоретичною основою, на базі якої формуються й апробовуються численні моделі організації та управління професійною освітою й навчанням, наприклад, пілотні моделі визнання неформальної освіти, акредитація раніше отриманого навчання (зокрема неформального), програми професійного навчання для різних цільових груп, нові схеми фінансування, що мотивують громадян до професійної освіти тощо.

Маючи на меті створення передумов для *привабливої та інклюзивної професійної освіти*, включаючи кваліфікований викладацький персонал, інноваційні методи навчання, високоякісну інфраструктуру, високу відповідність ринку праці та адекватні шляхи подальшої освіти й навчання; *якісної базової професійної освіти*, яка є привабливою альтернативою загальній освіті та має на меті озброєння учнів ключовими компетентностями та спеціальними професійними вміннями і навичками; *гнучкої професійної освіти*, яка передбачає гнучкі шляхи навчання в результаті проникності між різними освітніми підсистемами, а також визнає неформальну та інформальну освіту, включаючи компетентності, набуті на робочому місці; європейська політика концентрується на наступних *стрижневих напрямках*: сприяння привабливості сфери професійної освіти й навчання, забезпечення її якості в контексті побудови загальноєвропейського освітнього простору, фінансування відповідних програм, забезпечення економічного розвитку та соціальної інклюзії.

Привабливість ПОН визначається як спроможність професійної освіти стимулювати людей до вибору сфери професійної освіти й навчання та її здатність надавати кваліфікації, що відкривають перспективи кар'єрного зростання [15]. Привабливість професійної освіти й навчання залежить від багатьох факторів: іміджу професійної освіти й навчання та рівної поваги (рівноваги) з академічними шляхами освіти; наявності гнучких траєкторій навчання, що уможливають мобільність між професійною й академічною освітою; залучення стейкхолдерів до управління професійною освітою й навчанням з метою

гарантування відповідності кваліфікацій існуючим вимогам ринку праці, продуктивної зайнятості, підвищення конкурентоздатності працівників на ринку праці.

Оскільки завдання ПОН розглядаються достатньо широко (від забезпечення доступу до теоретичної освіти до подолання ризиків безробіття та відсутності кваліфікацій), збільшення привабливості ПОН є одним із ключових завдань європейської освітньої політики, вирішення якого дасть змогу формувати суспільну думку про ПОН як привабливу альтернативу академічній освіті. На тлі загальної непоганої картини (за результатами опитування, проведеного Європейським центром сприяння розвитку ПОН (CEDEFOP), 75 % молодих людей вважають сферу ПОН привабливою для отримання первинної професійної освіти та вибудовування подальшої професійної траєкторії), має місце регіональна диверсифікація (наприклад, менше половини молодих людей в Італії вважають ПОН привабливою; натомість, у Німеччині цей показник складає 95 %).) [9].

Для вирішення завдання збільшення привабливості сфери ПОН у суспільстві в цілому та серед випускників середніх шкіл зокрема, в країнах ЄС реалізуються такі заходи: демонстрація умінь, ярмарки професій, промокампанії, широке висвітлення в медіа, національні кампанії з формування суспільної думки про цінність учнівства (Франція), створення тренінгових порталів (Франція), так звані «селища професій» (відвідуючи їх молоді люди віком від 18 до 25 років мають змогу познайомитися з технічними та ремісничими спеціальностями, презентувати власні навички, експериментувати з матеріалами; щороку в Бельгії більше 2500 молодих людей, батьків, працівників, представників компаній відвідують такі заходи), змагання умінь (участь у міжнародному конкурсі робітничих професій Worldskills; проведення змагань серед учнів середніх шкіл), телевізійні шоу, де учні демонструють свої вміння, національні тижні кар'єри (Угорщина, Польща), національні медіакомпанії на підтримку участі організацій у навчанні та підвищенні кваліфікації педагогів професійного навчання (Польща), включення дисциплін професійної

освіти в програму середньої школи: первинна профілізація, кар'єрне консультування (Німеччина, Греція, Угорщина, Мальта, Австрія, Швеція), розвиток підприємницької компетентності, отримання першого досвіду в бізнесі (програми розвитку підприємництва включені в програми середньої школи у Греції; в Естонії реалізується національна програма, що уможливорює розвиток підприємницької компетентності на всіх рівнях освіти; на Мальті розвиток даної компетентності здійснюється в реальних або модельованих умовах; на Мальті також реалізується програма, яка завдяки спільній діяльності викладачів, учнів професійно-технічних навчальних закладів та представників підприємств дозволяє розвивати підприємницьку компетентність в учнів («Реальна розмова») [2; 7].

Крім того, має місце значна державна підтримка підприємств, метою якої є стимулювання співробітництва між закладами професійно-технічної освіти та підприємствами, створення можливостей для учнівства на виробництві, реалізація програм для розвитку професійної компетентності педагогів професійного навчання на підприємствах (Люксембург, Польща, Туреччина). Моделі такої підтримки є різними – від прямого фінансування відповідної діяльності на підприємствах до прямого фінансування навчальних закладів, які спрямовують частину коштів на підприємства, де реалізується частина навчальної програми для учнів. Таким чином, у країнах ЄС значна увага приділяється питанню збільшення привабливості ПОН.

Оскільки відповідність кваліфікацій вимогам ринку праці та якість ПОН є наріжними каменями європейської політики в даній сфері, величезного значення набуває ідеологія, методика та інфраструктура, яка сприяє забезпеченню якості ПОН. У 2009 році була створена Європейська система забезпечення якості професійної освіти і навчання (EQAVET), з метою забезпечення країн-членів інструментами, методиками, даними, практиками для покращення якості системи ПОН на європейському, національному та локальному рівнях [11]. Для оцінювання якості професійної освіти й навчання в країнах ЄС використовуються такі

показники: відповідність системи оцінювання якості специфіці провайдера професійної освіти й навчання; обсяг витрат на навчання викладачів і тренерів; кількість тих, хто бере участь у програмах професійної освіти й навчання; число тих, хто завершив програми професійної освіти й навчання; рівень використання набутих умінь під час виконання функціональних обов'язків; рівень безробіття серед тих, хто закінчив програми навчання; залученість до програм навчання вразливих груп населення; релевантність механізму ідентифікації потреби ринку праці у програмах навчання; релевантність механізму забезпечення кращого доступу до професійної освіти і навчання; рівень залученості до процесу професійного розвитку тих, хто закінчив програми навчання [15]. В цілому, всі показники відносять до трьох категорій: участь у програмах, завершення навчання, механізми ідентифікації потреби в навчанні у відповідності зі специфікою ринків праці.

Спільні *принципи забезпечення якості* ПОН в країнах ЄС полягають у наступному: політика та процедури щодо забезпечення якості повинні охоплювати всі рівні Європейської рамки кваліфікацій; забезпечення якості має бути невід'ємною частиною системи внутрішнього управління навчальним закладом чи тренінговою установою; забезпечення якості повинне включати постійне оцінювання навчальних закладів, їх навчальних програм, систем управління якістю зовнішніми незалежними органами чи агенціями; зовнішні незалежні органи чи агенції, до компетенції яких входить оцінювання якості, мають бути об'єктом постійної перевірки з метою оцінювання змісту навчання, технологій, умов; забезпечення якості освіти й навчання має включати такі елементи: чіткі цілі та стандарти з показниками для їх вимірювання, рекомендації щодо впровадження, зокрема функції стейкхолдерів, відповідні ресурси, методика оцінювання, включаючи самооцінювання та зовнішнє оцінювання, механізми зворотнього зв'язку та процедури покращення; ініціативи щодо забезпечення якості на міжнародному, національному та регіональному рівнях повинні бути скоординовані, що сприятиме узгодженості,

ефекту синергії, системному підходу; забезпечення якості є процесом співробітництва на рівні освітніх систем та інституцій як всередині країн-членів, так і на рівні міжнародної взаємодії якості [11].

Політика щодо посилення співробітництва між країнами ЄС у сфері забезпечення якості професійної освіти й навчання полягає у фокусуванні на обміні моделями й методами, виробленні спільних критеріїв та принципів якості професійної освіти й навчання. Декомпозиція даної політики на національний рівень проявляється у принципах використання спільних інструментів, рекомендацій та принципів для підтримки реформування й розвитку систем професійної освіти й навчання, підвищенні рівня відповідальності стейкхолдерів щодо якості професійної освіти і навчання, постійному включенню всіх партнерів до процесу розбудови якості професійної освіти і навчання; на загальноєвропейському рівні – концентрація на цілях Копенгагенського процесу та фасилітація впровадження результатів діяльності партнерів щодо забезпечення якості професійної освіти і навчання [11].

Для забезпечення реалізації європейських підходів до забезпечення якості ПОН створено мережу національних контактних пунктів, які можуть виконувати як стандартні (консультаційна допомога, рекомендації зацікавленим сторонам), так і специфічні функції (акредитація провайдерів (Португалія). Більшість країн-членів ЄС (19 із 26) гармонізували свої національні системи у відповідності до Європейської системи забезпечення якості ПОН; деякі країни (Німеччина, Естонія, Швеція) включили до національного законодавства з ПОН норми, пов'язані з забезпеченням якості (вимога щодо систематичної оцінки діяльності навчальних закладів, обов'язкову самооцінку та відповідні звіти (Болгарія, Хорватія, Чехія, Данія, Ісландія, Угорщина) з плануванням заходів із покращення якості; більшість країн також мають національні стандарти забезпечення якості ПОН; система забезпечення якості Туреччини, наприклад, характеризується найбільш комплексним підходом, який інтегрує Європейську рамку кваліфікацій, Європейську кредитно-

трансфертну систему (ECTS) та Європейську кредитну систему професійної освіти і навчання ECVET; велика кількість навчальних закладів також впроваджують системи менеджменту якості (СМК), що дає можливість через покращення якості управління навчальним закладом покращити якість навчального процесу та навчальні результати учнів (наприклад, у Словенії 78 % провайдерів мають власні СМК). До унормовування процесів забезпечення якості ПОН, як правило, залучаються навчальні заклади, окремі роботодавці та їх асоціації, національні інституції зі створення професійних кваліфікацій (у Бельгії, Німеччині, Естонії, Швеції, Великобританії).

Для вимірювання прогресу в розбудові сфері професійної освіти і навчання одним із показників, яким послуговуються у країнах ЄС, є ефективність, що визначається як співвідношення між отриманими результатами (output: рівень зайнятості серед випускників, питома вага отриманих під час навчання умінь, які використовуються під час виконання трудових функцій) та використаними ресурсами (input), зокрема фінансовими [4, 15]. Одним із важливих чинників ефективності системи ПОН в країнах ЄС є вибудовування стимулюючих моделей фінансування, які, з одного боку, передбачають механізм спільного несення витрат соціальними партнерами, а з іншого – є прямим стимулом до покращення якості надання відповідних освітніх послуг.

Фінансування програм професійної освіти в країнах ЄС здійснюється в залежності від форми їх реалізації. У випадках, коли програми входять у структуру середньої освіти, їх фінансування здійснюється у звичайному порядку, нарівні з фінансуванням загальноосвітніх програм. Додаткові витрати, що пов'язані з особливими вимогами професійної освіти (оплата додаткового персоналу, витрати на спеціальне обладнання, практичні стажування, в тому числі у формі учнівства на підприємстві), здійснюються, як правило, за рахунок відповідних статей бюджету системи освіти [1].

Практикуються також різні варіанти залучення сторонніх коштів (від зацікавлених підприємств і сфер бізнесу), що здійснюється у формі багатосторонніх контрактів між

освітніми закладами, підприємством (фірмою) і місцевими органами влади. Ступінь державної участі у фінансуванні програм професійної освіти в системі безперервної освіти визначається тим, який офіційний статус мають ці програми і яке фінансування для них передбачено [3].

У світлі розвитку децентралізації управління особливого значення набуває механізм багаторівневого фінансування, яке передбачає задіяння різних рівнів державної влади. У деяких країнах кошти акумулюються на рівні центрального уряду і спрямовуються на більш низькі рівні у вигляді трансфертів, розрахованих відповідно до затвердженої формули, де розподіляються між навчальними закладами. В інших – створені національні фонди, куди сходяться внески від підприємств у вигляді цільового податку на потреби професійної освіти і навчання. Тоді освітні заклади фінансуються за рахунок коштів центрального уряду і національних фондів [1; 14]. Аналіз показує, що участь держави в реформуванні національних систем професійної освіти і навчання є різною. Держава може надавати кошти на реформування і здійснювати таким чином регулюючу функцію. У Франції і Данії участь компаній у фінансуванні професійного навчання регулюється на законодавчому рівні, у Франції – обов'язковою є участь підприємств, що охоплює як початкову, так і неперервну професійну освіту.

Попри те, що система ПОН продовжує здійснювати традиційну функцію забезпечення економіки кваліфікованими кадрами, в останні роки великого значення набуває також її соціальна функція – убезпечення від негативних соціальних явищ, соціальна інклюзія тощо.

В умовах швидкоплинних процесів в економіці та соціальному житті на перший план виходить проблема працівників із низьким рівнем кваліфікації. Стосовно молоді – це переважно ті учні, які залишили школу, не отримавши середньої освіти (early-school leavers). Про глибину проблеми свідчить той факт, що, визначаючи рівень розвитку, якого хоче досягти ЄС до 2020 р., Стратегія відносить до ключових цілей проблему зменшення частки молоді, яка передчасно залишає школу: з 14% у 2010 р. – до 10% у

2020 р. [13]. За даними Євростату, в 2015 р. у більшості країн-членів молодіжне безробіття досягало 20 %, а в п'яти країнах (Естонія, Греція, Португалія, Словаччина, Ірландія) навіть більше – майже 30 %. І тільки три країни Євросоюзу (Нідерланди, Данія і Австрія) мають показник безробіття молоді на рівні 10 % [9].

Європейська Комісія зазначає, що масштаби і причини молодіжного безробіття в країнах ЄС є різними, проте їх об'єднують спільні ознаки, а саме: раннє залишення молоддю школи без отримання кваліфікації; відсутність у молоді відповідних умінь і робочого досвіду; обмежені можливості професійного навчання молоді після залишення школи; непридатні/невідповідні програми професійного навчання на ринку праці [6]. Для подолання цих проблем Європейська Комісія виокремила чотири пріоритетні сфери та поставила завдання до кожної з них. Пріоритети включають: запобігання ранньому залишенню школи молоддю; розвиток умінь, що відповідають вимогам ринку праці; підтримка першого робочого досвіду і навчання на робочому місці; доступ до ринку праці: перша робота.

З урахуванням зазначеного, освітня стратегія щодо розвитку можливостей молоді, представлена в ключових документах, включала започаткування низки європейських інструментів – посилене використання для працевлаштування молоді Європейського Соціального Фонду (цільова фінансова підтримка за рахунок структурних фондів), інноваційні підходи до підтримки перехідного періоду від шкільного навчання до праці (поєднання теорії і практики за моделями «учнівства», «дуального» або «twin-track» навчання); підтримка мобільності молоді на ринку праці («ЕРАЗМУС для підприємництва»; цільові схеми трудової мобільності: «Твоя перша робота в Європі» та ін.; Європейський волонтерський гуманітарний корпус допомоги) тощо [2; 6; 7; 10; 12].

Висновок. Таким чином, проведений аналіз дає змогу визначити елементи прогресивного досвіду сфери професійної освіти і навчання країн Європейського Союзу, якими можна скористатися у процесі модернізації вітчизняного освітнього

законодавства у сфері професійної освіти: модернізація професійної освіти і навчання має відбуватись у напрямі створення передумов для її привабливості, інклюзивності, якості та гнучкості; стрижневими напрямками модернізації мають стати сприяння привабливості сфери професійної освіти і навчання, забезпечення її якості в контексті побудови загальноєвропейського освітнього простору, фінансування програм, забезпечення економічного розвитку та соціальної інклюзії; привабливість професійної освіти і навчання є похідною від її іміджу та узгодженості з академічними шляхами освіти, наявності гнучких траєкторій навчання, які уможливають мобільність між професійною і академічною освітою, залучення стейкхолдерів до управління професійною освітою і навчанням з метою гарантування відповідності кваліфікацій існуючим вимогам

ринку праці, продуктивної зайнятості, підвищення конкурентоздатності працівника на ринку праці, а, відтак, державна політика має зміцнювати ці взаємозв'язки; забезпечення якості професійної освіти і навчання має втілюватись у використанні відповідних принципів, підвищенні рівня відповідальності стейкхолдерів за якість професійної освіти і навчання, постійному включенні всіх партнерів до процесу підвищення її привабливості, використання вимірних показників для постійного моніторингу прогресу в сфері забезпечення якості; доцільним є вибудовування стимулюючих моделей фінансування професійної освіти і навчання, які передбачають механізм спільного несення витрат соціальними партнерами та є прямим стимулом до покращення якості надання відповідних освітніх послуг.

Література

1. Cedefop. Sharing the costs of vocational education and training. An analysis of schemes in the newer EU Member States. Luxembourg: Publications Office of the European Union 2009. – VI. – 117 p.
2. Cedefop. Training leave: policies and practice in Europe. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 28. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5528_en.pdf
3. Cedefop. Payback clauses in Europe: supporting company investment in training. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 22. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5523_en.pdf
4. Cedefop. Terminology of European education and training policy. Second edition. Luxembourg: Publications office of the European union, 2014. – p. 261.
5. Council of the European Union; European Commission (2010). The Bruges communiqué. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2010/75928.pdf>
6. Europass [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://europass.cedefop.europa.eu>
7. European Commission. Vocational education and training for better skills, growth and jobs: Commission staff working document accompanying the document: communication from the Commission on rethinking education: investing in skills for better socioeconomic outcomes. SWD (2012) 375 final.
8. European Commission. Communiqué of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission, convened in Bruges on 7 December 2010, on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.bruges_en.pdf
9. Eurostat Database [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
10. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning (Text with EEA relevance) URL: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32008H0506\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32008H0506(01))
11. Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of a European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=S T%203746%202008%20INIT>
12. Recommendation of the European Parliament and of the other Council on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET)

- [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%203747%202008%20INIT>
13. Європейська Комісія. Європа 2020 Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : checked_com_EUROPE_2020_com2010_2020_ua.doc
14. Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу: посібник / Л. П. Пуховська, А. О. Ворначев, С. О. Леу ; за наук. ред. Л. П. Пуховської. – Київ: ІПТО НАПНУ. 2015. – 176 с.
15. Тезаурус професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу / Пуховська Л. П., Леу С. О., Радкевич О. П., Шимановський М. М., за наук. ред. Пуховської Л. П., Бородієнко О. В. – К. : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2016. – 58 с.

Реферат

Дорожная карта профессионального образования и обучения в странах Европейского Союза

Александра Бородиенко,

кандидат географических наук, доцент, заведующая лабораторией зарубежных систем профессионального образования и обучения ИПТО НАПН Украины

Людмила Пуховська,

доктор педагогических наук, профессор, ведущий научный сотрудник лаборатории зарубежных систем профессионального образования и обучения ИПТО НАПН Украины

Олександр Радкевич,

кандидат юридических наук, старший научный сотрудник лаборатории зарубежных систем профессионального образования и обучения ИПТО НАПН Украины

Сніжана Леу,

младший научный сотрудник лаборатории зарубежных систем профессионального образования и обучения ИПТО НАПН Украины

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

профессиональное образование и обучение, принципы европейской политики, привлекательность профессионального образования и обучения, обеспечение качества профессионального образования и обучения, модели финансирования

В статье проанализированы общие принципы, механизмы и инструменты реализации европейской политики в сфере профессионального образования и обучения, а также модели и практики реализации следующих компонентов политики: содействие повышению привлекательности сферы профессионального образования и обучения, обеспечение его качества в контексте построения общеевропейского образовательного пространства, финансирование программ, обеспечения экономического развития и социальной инклюзии. Выявлены элементы прогрессивного опыта стран Европейского Союза, которыми можно воспользоваться в процессе модернизации отечественного образовательного законодательства в сфере профессионального образования и обучения. Например, модернизация профессионального образования и обучения должна происходить в направлении создания предпосылок для ее привлекательности, инклюзивности, качества и гибкости. Привлекательность профессионального образования и обучения является производной от его имиджа и требует согласования с академическими направлениями образования, наличия гибких траекторий обучения, повышающих мобильность между профессиональным и академическим образованием, привлечение стейкхолдеров к управлению профессиональным образованием и обучением с целью обеспечения соответствия квалификаций существующим требованиям рынка труда, продуктивной занятости, повышения конкурентоспособности работника на рынке труда. Обеспечение качества профессионального образования и обучения должно воплощаться в использовании соответствующих принципов, повышении уровня ответственности стейкхолдеров за

качество профессионального образования и обучения, постоянном включении всех партнеров в процесс развития этого качества, использование измеримых показателей для постоянного мониторинга прогресса в области обеспечения качества. Целесообразным является выстраивание стимулирующих моделей финансирования профессионального образования и обучения, предполагающих механизм совместного несения расходов социальными партнерами и является прямым стимулом к улучшению качества предоставления соответствующих образовательных услуг.

Abstract

Roadmap of vocational education and training in EU countries

Oleksandra Borodiienko,

PhD, Associate Professor

Head of Laboratory of Foreign VET Systems' Research, IVET of NAES of Ukraine

Liudmyla Puhovska,

Doctor, Professor, Principal researcher

Laboratory of Foreign VET Systems' Research, IVET of NAES of Ukraine

Oleksandr Radkevych,

PhD, Senior researcher

Laboratory of Foreign VET Systems' Research, IVET of NAES of Ukraine

Snizhana Leu,

Junior researcher

Laboratory of Foreign VET Systems' Research, IVET of NAES of Ukraine

KEY WORDS:

vocational education and training, the common principles of European policy, the attractiveness of vocational education and training, quality of vocational education and training, models of financing

The article analyses the general principles, mechanisms and instruments for the implementation of European policy on vocational education and training, as well as models and practices of such components of the policy as attractiveness of vocational education and training, quality of professional education and training in the context of building a common European educational space, models of financing of vocational education and training, economic development and social inclusion. Elements which were identified as so called good practices can be used in the process of modernization of national education legislation in the field of vocational education and training: modernization of vocational education and training should take place towards the creation of conditions for its attractiveness, inclusiveness, quality and flexibility; directions of modernization should be promoting the attractiveness of vocational education and training, quality of professional education and training, financing for vocational education and training, economic development and social inclusion; attractiveness of vocational education and training is derived from the image of vocational education and training and equal respect (balance) from the academic education, the availability of flexible pathways that allow mobility between vocational and academic education, involvement of stakeholders in the management of professional education and training to ensure compliance of qualifications to existing requirements of the labour market, productive employment, enhancing employee competitiveness in the labour market and therefore government policy has to provide these relationships; providing quality of vocational education and training should be implemented to use the principles of quality, raise the level of responsibility of stakeholders on the quality of vocational education and training, permanent inclusion of all partners in the process of development of quality of vocational education and training, using measurable indicators for continuous monitoring of progress in quality assurance; it is appropriate alignment of incentives of models of financing of vocational education and training, providing cost-sharing mechanism for the social partners and a direct incentive to improve quality of appropriate educational services.